

POSTANOWIENIE

9 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 maja 2024 r. w Warszawie

zażalenia I.Ł.

na wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z 20 kwietnia 2023 r., II Ca 134/23,

w sprawie z powództwa I.Ł., J.W., Z.Ł., E.Z. i Ł.Ł.

przeciwko K.K.

o wydanie nieruchomości,

oddala zażalenie; pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

A.W.

UZASADNIENIE

Powodowie I. Ł., J. W., Z. Ł., E. Z. i Ł. Ł. wnieśli o nakazanie K. K., aby wydała im nieruchomość położoną w S., stanowiącą działkę nr [...], objętą księgą wieczystą [...] prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Żywcu, do której przysługuje im prawo własności.

Pozwana K. K. wniosła o oddalenie powództwa, zarzucając, że jej matka L.L. nieformalnie kupiła sporną nieruchomość od właściciela J. S., uprawiała i użytkowała, po czym około 30 lat temu przekazała pozwanej, a ta córce M. M..

Wyrokiem z 15 grudnia 2022 r. Sąd Rejonowy w Żywcu uwzględnił powództwo w całości.

Sąd Rejonowy ustalił, że powodowie ujawnieni są w księdze wieczystej [...], prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej działkę nr [...] o powierzchni 0,0303 ha jako jej właściciele, a w jednostce [...] rejestru gruntów figurują jako władający nią. Sporny grunt od zachodu, północy i południa wyznaczony jest przez przebieg istniejącego ogrodzenia, zaś od wschodu sięga poza ogrodzenie na odległość 4,5 metra. W trakcie oględzin Sąd Rejonowy za bezsporne przyjął, że grunt będący własnością powodów, użytkowany jest obecnie przez pozwaną.

W 1987 r. pozwana rozpoczęła budowę domu na nieruchomości będącej jej własnością. W czasie budowy, za zgodą poprzedników prawnych powodów – J. Ł. i W.Ł., pozwana składowała materiały budowlane na działce nr [...], w zamian za co rodzina powodów miała użytkować działkę nr [...]1, należącą do rodziny pozwanej. W tym czasie obie rodziny żyły w zgodzie. Potem doszło jednak pomiędzy nimi do konfliktu i pismem z 3 kwietnia 1997 r. W. Ł. oświadczyła, że wypowiada umowę wymiany działki nr [...]. Zażądała od pozwanej jej sprzątnięcia i przestawienia płotu. Pozwana nie zareagowała na te żądania.

W Sądzie Rejonowym w Żywcu toczyła się sprawa z wniosku K. K. o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie własności m.in. działki nr [...], zakończona oddaleniem wniosku. Apelacja K. K. od tego orzeczenia została oddalona przez Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej postanowieniem z 19 stycznia 2021 r.

Sąd Rejonowy przytoczył art. 222 § 1 k.c. i stwierdził, że żądanie pozwu znajduje podstawę w tym przepisie. Pozwana nie wykazała, żeby przysługiwało jej skuteczne względem powodów uprawnienie do władania opisaną w pozwie nieruchomością. Umowa użytkowania została wypowiedziana pozwanej już wiele lat temu.

W uwzględnieniu apelacji pozwanej, wyrokiem z 20 kwietnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej uchylił wyrok Sądu Rejonowego z 15 grudnia 2022 r.

i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, uznawszy, że nie rozpoznał on istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

Sąd Okręgowy stwierdził, że pozwanym o wydanie rzeczy na podstawie art. 222 § 1 k.c. powinien być ten, kto aktualnie nią włada. Z chwilą ustania władztwa osoby nieuprawnionej nad rzeczą roszczenie windykacyjne przestaje przysługiwać w stosunku do niej. Jeżeli rzecz przejdzie do rąk kolejnej osoby nieuprawnionej, to roszczenie windykacyjne powstanie w stosunku do tego, kto objął rzecz we władanie.

Pozwana już w odpowiedzi na pozew zarzuciła, że nie włada już spornym gruntem, a faktyczne władztwo nad nim objęła jej córka M. M.. W sprawie nie ma zastosowania art. 192 k.p.c. i przewidziane w nim skutki zbycia rzeczy lub prawa w toku postępowania. Pozwana zgłosiła na tę okoliczność wnioski dowodowe, bezzasadnie pominięte przez Sąd Rejonowy, którego ustalenia na temat władania spornym gruntem dotyczą okresu badanego w sprawie o stwierdzenie nabycia prawa do niego w drodze zasiedzenia i odnoszą się do faktów mających miejsce 19 stycznia 2021 r., gdy w sprawie o stwierdzenie zasiedzenia orzekł Sąd Okręgowy. Dalszych ustaleń odnośnie do osoby sprawującej faktyczne władztwo nad spornym gruntem Sąd Rejonowy nie poczynił. Podczas gdy kwestia ta należy do istoty sporu windykacyjnego.

W zażaleniu na wyrok z 20 kwietnia 2023 r. powódka zarzuciła, że orzeczenie to zostało wydane z naruszeniem art. 386 § 4 k.p.c. przez błędne uznanie, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie poczynił ustaleń odnośnie do osoby sprawującej faktyczne władztwo nad gruntem w dniu zamknięcia rozprawy. Skarżąca zarzuciła, że samo przeniesienie własności nieruchomości należących niegdyś do pozwanej, a od 19 października 2016 r. do M. M. , nie stanowi o braku władztwa faktycznego pozwanej nad działką nr [...].

Pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku.

Powódka wniosła o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu zażaleniowym prowadzonym na podstawie

art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada tylko, czy wystąpiły wskazane przez sąd drugiej instancji przesłanki wydania orzeczenia kasatoryjnego, którymi są: nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznanie przez ten sąd istoty sprawy oraz sytuacja, gdy wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji wymagałoby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku czy prawidłowości zastosowania przez sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego niezwiązanych z podstawami kasatoryjnego orzeczenia, lecz skierowane jest przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania. Ocenie Sądu Najwyższego może być zatem poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej powołanej podstawie kasatoryjnego rozstrzygnięcia.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy jako przyczynę wydania orzeczenia kasatoryjnego powołał nierozpoznanie przez Sąd Rejonowy jej istoty. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się po przeanalizowaniu żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego.

W niniejszej sprawie powodowie wnieśli o wydanie nieruchomości z powołaniem się na przysługujący im tytuł prawny do niej, a żądanie to skierowali przeciwko pozwanej, o której twierdzili, że jest osobą władającą spornym gruntem. Pozwana w procesie o wydanie zaprzeczyła nie tylko tym twierdzeniom powodów, które odnosiły się do ich tytułu prawnego do gruntu, lecz i temu, że jest osobą władającą spornym gruntem w chwili wszczęcia postępowania w sprawie o wydanie

i zamknięcia rozprawy. Rozstrzygnięcie uwzględniające powództwo windykacyjne musi uwzględniać okoliczności istniejące w chwili zamknięcia rozprawy, nie zaś te, które były aktualne w jakimś momencie w przeszłości, a wyjaśnienie czy pozwany jest biernie legitymowany w sprawie o wydanie należy do istoty takiej sprawy.

Z tych względów - na podstawie art. 394¹⁴ k.p.c. w zw. z 394¹ § 3 i art. 108 § 2 oraz art. 398²¹ k.p.c. – orzeczono jak w sentencji.

[SOP]

[ał]